

مقطع تحصیلی: کاردانی ■ رشته معماری ترم دوم سال تحصیلی: ۱۳۹۸-۱۳۹۹

نام درس: معماری جهان اسلامی نام و نام خانوادگی مدرس: مهرا ن رضایی

آدرس email مدرس mehranrezaie056@gmail.com تلفن همراه مدرس: ۰۹۱۲۵۶۱۶۲۴۴

جزوه درس معماری جهان اسلامی

مربوط به هفته

چهارم ■

text: دارد ■ ندارد □

voice: دارد □ ندارد ■

power point: دارد □ ندارد ■

شیوه ی اصفهانی

این شیوه کمی قبل از دوره صفویه و از زمان « قراقویونلوها » آغاز گشت. در ابتدای « قرن ۱۱ هـ. ق. » یا ظهور « شاه عباس اول »، عصر زرین معماری صفوی آغاز شد و به علت علاقه ی وافر او به هنر و داشتن غرور ملی و با استفاده از ثروتی که فراهم کرده بود، دوران تازه ای در معماری ایران شروع شد.

در این دوره شاهد اعتلای آخرین نمایش معماری اسلامی ایران می باشیم. میدان بزرگ مرکزی اصفهان که نقش جهان نام دارد شاهکار معماری ایران و جهان در این دوره می باشد. این میدان علاوه بر بناهای زیبایی که در آن اطراف ساخته شده محل سان، رژه و نمایش های گوناگون در اعیاد و روزهای ویژه بوده است.

خصوصیات شیوه ی اصفهانی عبارتند از:

۱- سادگی پلان ها و طرح ها

۲- استفاده از کاشی های خشتی بزرگ هفت رنگ به جای کاشی معرق در آمودها

بناهای شیوه ی اصفهانی

بهترین و عالی ترین مجموعه شیوه ی اصفهانی، میدان عظیم « نقش جهان » است که در سال «

۱۰۲۱ هـ. ق. » ساخته شده است. این مجموعه شامل بناهای زیر می باشد:

۱- مسجد امام خمینی (شاه سابق)

۲- مسجد شیخ لطف الله

۳- عمارت عالی قاپو

۴- سر در و بازار قیصریه

دیگر بناهای شیوه ی اصفهانی عبارتند از:

۱۱- باغ ماهان کزمان

۶- پل خواجه

۱- کاخ چهل ستون

۲- مدرسه چهار باغ (مادر ۷- پل الله وردیخان (سی و سه ۱۲- کاروانسرای شیخ علیخان

اصفهان

(پل)

(شاه)

۱۳- کاروانسرای مادر شاه اصفهان

۸- پل و سد امیر

۳- کاخ هشت بهشت

۹- پل شهرستان

۴- باغ فین کاشان

۵- حمام گنجعلیخان کرمان ۱۰- باغ ارم شیراز

معماری در دوره ی افشاریه

از آثار مهم این دوره می توان به « قصر خورشید » اشاره کرد. این کاخ که در منطقه ی کلات نادری در جاده ی سرخس — مشهد واقع شده است، از نظر تاریخی اهمیت خاصی دارد. این بنا به دستور « نادر شاه » در سال « ۱۱۵۰ هـ.ق » و در محوطه ی باغی بسیار بزرگ با دیوارهای سنگی و آجری ساخته شده است. معماری این کاخ شامل یک بنا در سه طبقه است. طبقه ی اول آن « هشت ضلعی » است که آن را روی چهار ردیف پلکان به شکل هرم بر پا کرده اند. ورودی های بنا در اضلاع هشت گانه قرار دارد که به سالن اصلی کاخ منتهی می شود. در وسط این بنای هشت گوش، برج استوانه مانندی در دو طبقه قرار دارد که محل اقامت شاه و خانواده اش بوده است. زیبایی این

کاخ بیش تر در آرایش نمای خارجی کنگره دار و مضرس ساختمان است که با سنگ های « قرمز رنگ » تراش دار تزیین شده است. بنای کاخ خورشید جزو آثار پر ارزش معماری ایران است. سبک ساختمانی کاخ خورشید نشان دهنده ی آن است که معمار و سازنده ی آن به هنر تزیین معماری « مغول و هندی » توجه داشته است.

• معماری در دوره ی زندیه

در سال ۱۱۸۰ هـ. ق، شیراز به پایتختی برگزیده شد. کریم خان زند که علاقه ی بسیاری به ساخت ابنیه گوناگون داشت، دستور ساخت تعداد کثیری بنا را صادر کرد. آثاری که از دوره ی کریم خان در شیراز باقی است، به نام « بناهای وکیلی » معروف است. بناهای این دوره عبارتند از :

۱- مسجد وکیل : این بنا یکی از مهم ترین و زیباترین آثار به جای مانده از دوره ی « زندیه » است که در سال « ۱۱۸۷ هـ. ق » ساخته شد. سردر ورودی مسجد در قسمت شمالی قرار دارد و در مقابل آن در جنوب مسجد، شبستانی وسیع به ابعاد ۵۰ × ۱۰۰ متر ساخته شده است که دارای ۴۸ ستون سنگی یک پارچه می باشد. سراسر نمای مسجد، دو ایوان بزرگ شمالی و جنوبی و سر در ورودی دارای کاشی کاری های نفیس و رنگ های فریبنده و چشم نواز است. در این مسجد چند نکته ی مهم هنری قابل توجه است:

الف - معماری

ب - کاشی کاری

ج - خطوط

د - حجاری

۲- بازار وکیل : این بازار جنب مسجد وکیل واقع شده است و به صورت صلیبی شامل یک راسته بازار شمالی - جنوبی و یک راسته ی شرقی - غربی است. در محل تقاطع بازارها، چهاربازار (سوق) بزرگ و زیبایی قرار دارد که گنبد بزرگ و مرتفع آن از شاهکارهای معماری محسوب می شود.

ویژگی این بازار علاوه بر معماری زیبای آن، یکی عرض زیاد و وسعت آن است و دیگر آن که سقف بازار مرتفع ساخته شده و نوع پوشش آن آجرکاری ضربی است.

۳- حمام وکیل: این حمام در سمت غرب مسجد وکیل قرار دارد و به دستور « کریمخان زند » ساخته شد. سرپینه (رخت کن) حمام به صورت هشت ضلعی منتظمی است که هشت ستون یک پارچه سنگی، سقف گنبدی آن را بر دوش دارند. در وسط سقف گنبد، نور گیر بزرگی قرار دارد. زیر گنبد نقوش آهکی زیبایی است که داستان های آن ها از مذهب، سنت، علایق و رویا های مردم این دیار سر چشمه می گیرند مانند: معراج حضرت محمد (ص)، داستان به چاه انداختن حضرت یوسف، شمایل

حضرت علی (ع)